

Ženski sud: feministički pristup pravdi - javna prezentacija

Nikšić, 29. mart 2017.

Javna prezentacija Ženskog suda/ŽS održana je u hotelu Sinčel u organizaciji Centra za žensko i mirovno obrazovanje Anima iz Kotora. Ovom događaju prisustvovalo je **20** osoba (18 žena i dva muškarca). Ljupka Kovačević je pozdravila prisutne i ukratko upoznala prisutne sa procesom rada na Ženskom sudu, rezultatima i ciljem večerašnjeg sastanka. Nakon tog uvoda, Staša Zajović je govorila o feminističkim principima kojim su se vodile u procesu organizovanja ŽS, o feminističkom pristupu pravdi, itd.

U nastavku je prikazan dokumentarni film „**Ženski sud – feministički pristup pravdi (52 minuta)**“, u režiji Filipa Markovinovića, produkciji Žena u crnom (2016.) o Ženskom sudu/ŽS održanom u Sarajevu (7.-10. maja 2015).

U drugom dijelu su govorile svjedokinje na ŽS u Sarajevu (Šta je za mene značilo svedočenje na ŽS? Šta za mene znači učešće u nastavku procesa ŽS?).

Zagorka Matović, Nikšić: Svaka priča me je ponovo dirnula. Ponosna sam što sam učestvovala na ŽS.

Maja Jovović, Nikšić: Družile smo se od samog početka inicijative za ŽS. Meni je bilo teško u samom startu, a ekspertkinje su mi pomogle da ne pravim hjerarhiju bola. Pošto sam svjedočila o ekonomskom nasilju, osjećala sam da je moj bol neuporediv sa onim što su žene koje sam tada upoznala govorile i svakoj sam zahvalna što su me osnažile da svojim primjerom prenesem poruku da se trebamo boriti. Evo nam se desilo opet da krenemo ne razmišljajući o ŽS nego jednostavno o povredi svojih prava. Iako sam imala energiju i snagu da se pobunim i prije nego što sam srela sve ove divne žene, ja sam srećna što ću svojim primjerom ostaviti dubok trag ... Nikada ne treba odustati, jer pravda je dostupna onoliko koliko mi vjerujemo u nju i onoliko koliko smo spremne da se protiv nepravde borimo.

Roksanda Peković: Željela sam da svjedočim na ŽS i drago mi je što se danas čula moja poruka. Istorija nedjela se nastavlja i ovih dana se borimo za svoja prava štrajkujući kao unazad deset godina. Nećemo stati, ići ćemo dalje kao što smo i tada išle. Moramo biti hrabre i boriti se protiv toga to nam je jedino preostalo. I eto mogu reći da se zaista ponosim što sam dio ove proče i što sam danas sa vama.

Anka Vukićević, Nikšić: Sve žene koje su svjedočile su naše drugarice. Dio njihovog bola je bio i naš bol i svaka od nas je imala razumijevanja za drugu a to razumijevanje je nedostajalo iz sredina iz kojih smo. Bila sam tako srećna što smo zajedno bile na onom protestu i toliko sam imala snage koja mi je falila onda kada sam ja imala problem. Sa svima njima tamo bilo je mnogo lakše, ali je tako tužno bilo to što su one bile na pločniku poslije toliko godina, opet su bile u istom, opet su se borile za svoja prava. Ne smijemo odustati...

Binasa Džigal, Priboj na Limu: Ja dolazim iz Sandžaka, gde situacija danas nije mnogo bolja, samo je zavijenije. Što se tiče ŽS, ja sam slučajno došla i jako mi je značilo da sam negde mogla da pričam ono što mi se desilo jer su u Priboru pokušavali sve to da zataškaju, to se više ne spominje. Svi mi moramo, počevši od svoje sredine, od svoje etničke grupe da kažemo ono što znamo i ono što se dešavalo. Da prvo u svojoj kući, u svojoj etničkoj grupi kažemo šta se dešava, jer ako 'svoje' kritikujemo, to daje pravo da mogu da kritikujem one druge. ŽS je jedna jako značajna karika ka tom putu ka poverenju, ka pomirenju na ovim našim prostorima. Mislim da je ŽS napravio najvažniji korak da priče malih ljudi ne ostanu zaboravljene. Ja moram da kažem što je mene najviše porazilo da činjenica da poslije toliko godina na vlasti u Srbiji su isti oni. I danas se to nastavlja na drugi način, sad su kod nas izbori, uskoro, tu se sada svašta dešava, naše verske vođe koje su huškale ljude na Sandžaku, sada su uz vlast. Oni našu omladinu toliko truju da ih dovode u neko stanje da više ne mogu da shvate što je pravo. Ja lično želim na mlade da prenesem...

Mislim da bi ŽS za Sandžak bio jako potreban zbog svega onoga što se desilo, zbog prebijanja ljudi, zbog dve verske zajednice koje su napravile kaos među mladim ljudima u Sandžaku. U zadnjih dva meseca podatak je da je 13000 mladih ljudi otišlo, na neki rad i ko zna gde, po devet autobusa dnevno odlazi. Narod je više rezigniran i razočaran a ne uplašen.

Senka Rastoder, Bar: Mene je jako potresao ovaj film i on je bio samo jedan od završetaka ovog procesa koji je dugo trajao. Meni je bilo jako značajno to vrijeme... I kada smo se smijale, i kada smo igrale, i kada smo se svađale, i prepirale, mi smo zaista imale nit koja nas je povezivala i povezuje nas i dan danas i uvijek i na svakom mjestu će nas povezivati.

Ono što ja stvarno moram da kažem da je grandiozan taj projekat i mislim da je jedinstven i bio neophodan Balkanu. U Crnoj Gori je i dan danas dominantno i društveno i ekonomsko nasilje o čemu govore žene koje su do juče bile na ulici.

Komentari, diskusija, predlozi...

Ervina Dabižinović, Herceg Novi: Mislim da otpor majki ima veze sa procesom ŽS. Dovoljno je bilo osnaženo iskustvo da bi se na ulicu izašlo ponovo.

Margita Bećirović, Nikšić: Bila sam u Sarajevu i ponosna sam na sve žene iz bivše Jugoslavije i na sebe samu. Ono što me strašno plaši je stanje stvari trenutno na Balkanu i u svijetu jer mislim da bi ponovo moglo biti belaja.

NN: Dobro je što je dosta žena raznih nacionalnosti, što su bile zajedno, što su zajedno razmijenile iskustva. Dobro je što se to širi, da se radi na podizanju svijesti, da se shvati da sve to što je bilo uvijek se može ponoviti i vratiti, da sve žene učimo svoje porodice, svoju djecu da se rat i te teme zaobiđu. Da se sve to ne ponovi, da se zaborave ratovi ...

Mi ne smijemo dozvoliti da nas politika iskorištava, mi smo prije svega žene i moramo se držati jedna drugih i ostvarivati svoja prava zajedno i individualno kao žene i ne dozvoliti da nas bilo koja politička stranka podijeli, iskoristi.

Drago Blečić: Moja majka nema ćerke nego tri sina i pošto nije ona mogla doći došao sam ja. Meni je zaparala priča iz Pljevalja koja je govorila o zapaljenim objektima u vlasništvu Bošnjaka iz Pljevalja, ali je zanimljiva činjenica da nije pomenuto da je tad ta paljenja predvodio aktuelni ministar odbrane Bošković i aktuelni gradonačelnik Pljevalja Mirko Đačić. I ne znam da li je vam je poznato da je na ratištu u Hrvatskoj među ratnicima bila i aktuelna predsjednica Vrhovnog suda. I što je najžalostnije da u svih 27 godina se u Crnoj Gori priča kako se 'kukavni' Milo Đukanović ništa ne pita nego ga navode kao malo dijete da puca po svima.

Ja ću kroz iskustvo moje majke prikazati diskriminaciju žena: ja sam rođen stvarno mali, moja majka je doživljavala razne vrste poruga, jer je rodila „anatema dijete“, prolazila je kroz sve medicinske tretmane. Diskriminacija traje zadnjih 30 godina... Vrlo malo osvještavanje se dešava i na ovom

protestu majki: od svih majki koje su dobile nadoknadu a to je 22 000, samo par hiljada je dolazilo na proteste, a 10 000 je podnijelo žalbu protiv odluke Vlade, dok druge majke nemaju nikakve empatije...

Aida Petrović, Crnogorski ženski lobi, Podgorica: Ja sam dugo godina bila na skupovima Žena u crnom. Ja nikada nisam otišla iz ŽUC-a, iako nisam fizički prisutna zbog svojih porodičnih tragedija. Izgubila sam dijete prije 18 godina greškom ljekara i ubijen mi je muž prije 9 godina na nacionalnoj osnovi. Vodila sam dva paralelna sudska procesa za sina i za muža. Kažu lično je političko, ovo jeste moja lična priča, porodična tragedija, ali sam prozvala sudstvo, tužilaštvo, zdravstvo, cijeli sistem je bio prozvan, to je borba protiv sistema Ovo je bila borba protiv sistema i ne shvatam kako aktivistkinje ženskih organizacija nisu prepoznale koliko je lično političko, društveni problem...Nevjerovatno je koliko mi u ženskim organizacijama nismo osviješćene a držimo lekcije drugima. Ženske solidarnosti nema...

Rekli ste nema rata, ali postoje ratovi koje vodimo svakodnevno u institucijama sistema, tamo se žestoki ratovi vode. Ja sam članica grupe za antitrafiking i tamo sjede 12-13 članica ministarstva, jedan moj glas protiv njihovih 12 ne znači ništa, apsolutno ništa, žene u.. u institucijama sistema ne mogu nikako da ostvare svoja prava...

Ljupka: Moramo se zapitati šta je solidarnost? Mislim da se solidarnost uči i nije to samo sentiment, samo emocija, nego to mora biti naš stav proistekao iz empatije ali da bude naša moralna obaveza a 'samo' ne emotivna podrška.

Staša: Ima jako mnogo solidarnosti i to svakodnevno, ali to nije nešto što je vidljivo, što je zanimljivo medijima... Mi činimo velike greške jedne prema drugima. Naprimer, o protestu majki u Podgorici bilo je puno glasina, propaganda je bila jeziva, samo se govorilo o Demokratskom frontu u kontekstu protesta...

Svi bi htjeli da zaobiđu priču o ratu iz raznih razloga:

Prvo, ljudi iz režima ovu temu potpuno proglašavaju nevažecom, nevidljivom čime prikrivaju svoju sramnu ulogu u ratnim dešavanjima jer su bili aktivni sudionici izvršioци ili naredbodavci, itd. To je vrlo racionalno sa njihove strane i oni neće to da rade.

Drugo, mladi ljudi više ne mogu to da slušaju, oni moraju da preuzmu krivicu drugih, krivicu svojih roditelja i breme koje smo im mi ostavili.

Treće, suočavanje je tema koja je potpuno nezanimljiva i donatorima.

Međutim, ova svjedočenja pokazuju da je siromaštvo i bijeda posledica sprege političke elite, ratno-profiterske mafije. I zato nije tačno ko misli da se mi bavimo ratom zato što želimo da budemo u prošlosti već zato što se rat i na našim licima upisalo, rat nas prati svuda. Posledice ratne prošlosti i ratnog profiterstva su sveprisutne, ratni profiteri vode fabrike, to su ljudi koji su kupili te fabrike i drže robovsku radnu snagu. Ako su oni mogli da ubijaju tokom rata ljude koji su rođeni 'pogrešnog' imena, bilo žena u Priboju ili u Osijeku...Ili sad ljudi iz Sirije što su se našli zaglavljani u Evropi, sve je to isto. Možda će Sirijci uskoro da da rade kao jeftinija radna snaga kod nas i sve je to povezano.

Šta su učinci ŽS? Mnoge žene su poslije ovoga ostvarile na institucionalnom nivou značajne rezultate, baš na osnovu svjedočenja o ratnom zločinu silovanja jedna učesnica ŽS je ostvarila nadoknadu. Neke svjedokinje su dobile povrat imovine jer ih je ovaj proces osnažio da nastave borbu, nikad ne bi nastavile borbu da nije bilo ŽS. Neke žene su u teškom psihičkom stanju, kao Rosa (majka ubijenog gardiste) jer država Srbija pred svake izbore izvuče slučaj i savki put im nešto obeća i svaki put se apsolutno ruga njihovoj patnji. I Rosa im ništa ne vjeruje...

Mi smo napravili neke korake ka mini sudu u Sloveniji zbog zločina etničkog čišćenja (Izbrisani), jer su veliku patnju su pretrpjele žene i njihova djeca a o tome se skoro ništa ne zna.. Vi iz Crne Gore ćete na sledećem sastanku ŽS pričati o borbi za socijalnu pravdu preko majčinstva, zajedno ćemo vidjeti da li je to borba za socijalnu pravdu jer su uplivi su veoma različiti, sa raznih strana.

Ljupka: Ako su režimi ti koji su nas opljačkali, ako su ti ljudi napravili ovakvu pljačku društvene imovine, a držali su nas u tom stanju računajući na etničke podjele, koristeći etničke podjele. Oduzeli su nam sve stalno nas držeći u tim etničkim podjelama o kojima se jako čuti, i te podjele drže ovaj režim. Priču o tim etničkim podjelama u CG čini mi se da često ne želimo da „otvaramo“ i to me brine. Pričati o etničkim podjelama ne znači voditi rat jer se o tome može razgovarati, mi iz pozicije crnogorskog i srpskog nacionalizma nismo još čuli priču o tome što se desilo devedesetih, o tim nacionalizmima se ne priča u CG, to jeste problem.

O nastavku procesa ŽS...

Na pitanje za prisutne: kada bi se sada formirao 'mali' ŽS za Crnu Goru, koja je to tema, koja vrsta nasilja o kojoj bi žene mogle da svjedoče, o čemu bi se tu razgovaralo, o čemu bi žene 'mini' sudu svedočile u Crnoj Gori? O čemu se u javnosti ne govori a što jako tišti žene ?

Anka: Diskriminacija prilikom zapošljavanja je ogroman problem, tu se radi o diskriminaciji po ideološkoj osnovi, a to znači ako niste partijski opredijeljeni, ne možete se zaposliti...

Ješa: Najviše smo ideološki diskriminirani, tj. na partijskoj osnovi i iz toga proizilazi sve u CG. To se dešava u posljednjih 25 godina. Danas smo polarizovani još više nego te 1991. godine, ako nisi na „ovoj“ strani i nijesi niđe...

Drago: Ja zaista vidim problem u partijskom zapošljavanju, ali još više u porodičnom nasilju. Žena je bila ubijena kod Doma revolucije (u Nikšiću) a svima se prije toga obraćala i opet su tu zakazale institucije.

Margita: Ono od čega se ja plašim jeste nasilje na etničkoj osnovi:

moja rođaka iz Ulcinja konstantno priča o nekom strahu od neke Velike Albanije, na sjeveru postoji strah od Srba o čemu je pričala Sabina i konstantno se protura priča o odvajanju Sandžaka... Priča se da će od svega toga da nas 'odbrani' NATO, ako uđemo u NATO, na drugoj strani priča o ulasku u NATO, priča oko ovog „državnog udara“ je ustvari priča oko sukoba Rusije i SAD-a i ja mislim da o tome treba govoriti.

Voljela bih da pričamo prije nekih sukoba. Zašto se moja tetka koja je Srпкиnja loše osjeća u Ulcinju ? Ko joj je napunio glavu da se tako osjeća? U Pljevljima recimo Srbi idu u jedne lokale, a Bošnjaci u druge i jedino mjesto gdje se spajaju je diskoteka braće Šarić...

Senka: Crna Gora je bure baruta, ono o čemu se strašno čuti jeste etničko nasilje sa kojim vješto igraju 25 godina i na tome dobijaju sve izbore i ne možemo reći da ovaj narod ne prihvata tu igru ... Pristala sam da budem na čelu Radničke partije u Baru iz svojih uvjerenja i pozovu mene na prvi skup u Nikšiću i ja se nađem u autobusu punom ultranacionalista, koji su putovali iz Bara u organizaciji DF, a Radnička partija je dio DF. Nacionalizam je i poslije 25 g prisutno - dječaci iz Crmnice su ultranacionalisti, neonacisti. Oni su srpski nacionalisti a u biti oni i ne znaju čiji su nacionalisti. Ja mislim da je to je poražavajuće jer je Bar bio protiv rata, bio je simbol otpora devedesetih u Crnoj Gori, a sada je tu neka dječurlija koja bi vam skinula glavu i vi pitate. Zašto? To je jad i tuga. I ja tvrdim da je u CG opozicija ista kao i vlast, čast izuzecima .. Ja sam u Radničkoj partiji jer svoj čitav bogoveti život branim prava radnika i imam namjesru da nastavim.

Staša: U Crnoj Gori nema samo ekonomskih problema nego ima i drugih problema - etničko nasilje i nasilje partijske države. Na pitanje što bi mogla biti tema Ženskog suda ako bi se napravio u Crnoj Gori, najviše je isticano nacionalno i partijsko nasilje.

(Priredile: Ljupka i Staša)